

Πρεσβεία της Ελλάδος στη Σόφια
Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΩΝ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Σύνταξη: Ρουβά Αλεξάνδρα, Γραμματέας ΟΕΥ Γ'
Παπαθανάση Σοφία, Ασκούμενη Πρεσβείας

Επιμέλεια: Μίχας Δημήτριος, Γενικός Σύμβουλος ΟΕΥ Β'

Σόφια, Δεκέμβριος, 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΛΑΔΟΥ/ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	3
A.1 Περιγραφή Κλάδου - Γενικά Χαρακτηριστικά	3
A.2 Ιστορική Αναδρομή.....	3
B. ΠΡΟΣΦΟΡΑ	5
B.1 Δομή Παραγωγής	5
B.2 Εξέλιξη Παραγωγής	6
Γ. ΖΗΤΗΣΗ	7
Γ.1 Μέγεθος αγοράς/ τμήματα αγοράς	7
Γ.2 Αγοραστική συμπεριφορά.....	8
Γ.3 Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης.....	11
Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	12
Δ.1 Ροές εμπορίου - εμπορικό ισοζύγιο κλάδου/προϊόντος	12
Δ.2 Ανάλυση εξαγωγών- εισαγωγών	16
Δ.3 Δασμολογικό καθεστώς και μη δασμολογικά εμπόδια.....	19
Δ.4 Τελευταίες εξελίξεις εκ μέρους της β/κυβέρνησης στον τομέα των οπωροκηπευτικών	20
E. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	22
E.1 Προοπτικές ελληνικών προϊόντων	22
E.1.1. Δράσεις εξωστρέφειας για την προώθηση συνεργασίας στον τομέα των οπωροκηπευτικών μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας-συμμετοχή Βούλγαρων επαγγελματιών του κλάδου στην έκθεση «FRESKON».....	23

A. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΛΑΔΟΥ/ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

A.1 Περιγραφή Κλάδου - Γενικά Χαρακτηριστικά

Η Βουλγαρία είναι παραδοσιακός παραγωγός και εξαγωγέας λαχανικών. Η γεωγραφική της θέση και οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες επιτρέπουν την καλλιέργεια μεγάλης ποικιλίας λαχανικών με πολύ καλά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Στη δεκαετία του 1980, η εξαγωγή οπωροκηπευτικών είχε σημαντικό ρόλο στη διάρθρωση των αγροτικών εξαγωγών. Μετά την εφαρμογή της αγροτικής μεταρρύθμισης τη δεκαετία του '90, η παραγωγή λαχανικών άρχισε να μειώνεται. Οι κύριοι παράγοντες για τη μείωση της κηπευτικής παραγωγής είναι η οργανωτική αναδιάρθρωση των αγροτικών συνεταιρισμών, η απώλεια της αγοράς της Ανατολικής Ευρώπης και ο περιορισμός της εγχώριας ζήτησης για πρώτες ύλες από τη βιομηχανία κονσερβοποιίας. Η Βουλγαρία μετατρέπεται σταδιακά από εξαγωγέας σε έναν εισαγωγέα σχεδόν όλων των ειδών κηπευτικών και αδυνατεί να ικανοποιήσει την εθνική αγορά.

Σε εξαιρεση από τον κανόνα, η χώρα παρουσιάζει σήμερα σημαντική αυτάρκεια σε φρούτα όπως σμέουρα, δαμάσκηνα και κεράσια και σε λαχανικά όπως λάχανο και πατάτες. Ως εκ τούτου, οι εισαγωγές φρούτων και λαχανικών καταγράφουν ανοδική πορεία, προκειμένου να καλύψουν τις υφιστάμενες ανάγκες, με αποτέλεσμα να υπάρχουν ευκαιρίες εισόδου ή περαιτέρω διείσδυσης στην αγορά.

A.2 Ιστορική Αναδρομή

Η Βουλγαρία, χώρα με ισχυρή παράδοση στη γεωργία, εθεωρείτο μέχρι πρόσφατα μια ιδιαίτερα ανεπτυγμένη και παραγωγική αγροτική οικονομία. Ωστόσο, τα πράγματα έχουν αρχίσει εδώ και καιρό να μεταβάλλονται επί τα χείρω. Μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος και τη μετάβαση σε δημοκρατικό καθεστώς και καθεστώς οικονομίας της αγοράς, ο αγροτικός τομέας της χώρας έγινε αντικείμενο πολλών μεταρρυθμιστικών προσπαθειών από αλληπάλληλες κυβερνήσεις. Καμία από αυτές, ωστόσο, δεν απέδωσε τα αναμενόμενα θετικά αποτελέσματα. Οι βούλγαροι αγρότες στους οποίους επεστράφη η αγροτική γη που είχε «εθνικοποιηθεί» επί κομμουνιστικού καθεστώτος, έγιναν ιδιοκτήτες μικρών αγροτεμαχίων (συνήθως μικρότερων από 1 εκτάριο) και δεν ήταν σε θέση να στηρίξουν τις οικογένειές τους, πόσο μάλλον να «προφοδοτήσουν» με ανταγωνιστικά προϊόντα τη βουλγαρική και την ξένη αγορά. Ως αποτέλεσμα, πολλοί νέοι βούλγαροι αγρότες εγκατέλειψαν τα χωριά και μετανάστευσαν στα μεγάλα

αστικά κέντρα και στο εξωτερικό, αναζητώντας μια καλύτερη ζωή. Τα βουλγαρικά χωριά σήμερα κατοικούνται κυρίως από συνταξιούχους.

Μόνο οι παραγωγοί σιτηρών κατόρθωσαν σε κάποιο βαθμό να προβούν στον απαραίτητο εκσυγχρονισμό των καλλιεργειών τους και να εδραιωθούν σε μεγαλύτερες, σύγχρονες και πιο προσαρμοστικές αγροτικές επιχειρήσεις, οι οποίες εξάγουν σιτηρά στην Ευρώπη και σε άλλες ηπείρους με μεγάλη επιτυχία. Επίσης, η καλλιέργεια αρωματικών φυτών για αιθέρια έλαια, όπως το ροδέλαιο και η λεβάντα, παραμένει ισχυρή και σήμερα η Βουλγαρία είναι ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς και εξαγωγείς αιθέριων ελαίων στον κόσμο (95% του ροδέλαιου βουλγαρικής προέλευσης εξάγεται στο εξωτερικό). Η Βουλγαρία αποτελεί, τέλος, το μεγαλύτερο παραγωγό βοτάνων και μπαχαρικών στην ΕΕ.

Την τρέχουσα περίοδο, η βουλγαρική γεωργία αντιπροσωπεύει μόλις το 5% του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος της χώρας. Ούτε οι ιδανικές συνθήκες / κλίμα που απολαμβάνει η χώρα, ούτε οι επιδοτήσεις που χορηγούνται στο πλαίσιο της ΚΑΠ έχουν συμβάλει μέχρι τούδε στην περαιτέρω ανάπτυξη του γεωργικού τομέα στη Βουλγαρία. Στην παραγωγή λαχανικών, η καλλιεργήσιμη γη το 2010, σε σύγκριση με την προενταξιακή περίοδο, μειώθηκε κατά 47%, και για την ίδια περίοδο, η περιοχή καλλιέργειας της πατάτας μειώθηκε κατά 37%. Παρά τη θετική απόδοση των επιδοτήσεων στη κηπευτική παραγωγή για την περίοδο 2014-2020, αυτές δεν επέδρασαν σημαντικά, ώστε να υπάρξει αξιοσημείωτη αύξηση της παραγωγής.

Μάλιστα, σε πρόσφατη έκθεση της Γεωργικής Ακαδημίας γίνεται λόγος για τη συνεχή μείωση της παραγωγής βουλγαρικών οπωροκηπευτικών, καθώς μόλις το ένα δέκατο της καλλιεργήσιμης γης σε αυτή τη χώρα χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια φρούτων και λαχανικών. Οι επιστήμονες θεωρούν ότι γι' αυτή την κατάσταση ευθύνεται η υψηλότερη επιδότηση των σιτηρών, τα οποία καταλαμβάνουν το 85,5% της καλλιεργήσιμης γης. Η έλλειψη εργατικού δυναμικού έχει επίσης σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην εν λόγω παραγωγή.

B. ΠΡΟΣΦΟΡΑ

B.1 Δομή Παραγωγής

Στη Βουλγαρία, ο αγροτικός τομέας παίζει σημαντικό ρόλο για την οικονομία. Περίπου το 4% του ΑΕΠ και πάνω από το 6% του συνόλου της απασχόλησης στη χώρα δημιουργούνται από τον αγροτικό τομέα. Επιπλέον, η γεωργία συμβάλλει θετικά στο εμπορικό ισοζύγιο. Ένα σημαντικό μέρος της αξίας της γεωργικής παραγωγής στη Βουλγαρία προέρχεται από τη φυτική παραγωγή, όπου δημητριακά και βιομηχανικές καλλιέργειες (ελαιούχοι σπόροι και καπνός) είναι οι πιο εξέχοντες τομείς. Η Βουλγαρία επιδεικνύει εξαγωγικές δυνατότητες για τα τριαντάφυλλα και το έλαιο λεβάντας, το μέλι, το χοιρινό κρέας και τα πουλερικά.

Περίπου το 41% της επικράτειας της Βουλγαρίας (ή 4.564.150 εκτάρια) αποτελούν γεωργική γη. Οι αγροτικές περιοχές φιλοξενούν το 13% του πληθυσμού (900.963 άτομα). Ο συνολικός αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανέρχεται σε 132.742, ενώ ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων αγροτών το 2021 ήταν 76.372.

Το 2022 παρατηρήθηκε γενικά μείωση στην παραγωγή φρούτων και λαχανικών στη Βουλγαρία σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, κατά 1,7% και 8,8% αντίστοιχα. Στην περίπτωση των φρούτων αυτό σχετίζεται κατά κύριο λόγο με τη μείωση της μέσης απόδοσης ορισμένων ειδών φρούτων, που επηρεάζονται εύκολα από τις κλιματικές συνθήκες. Το αυξημένο κόστος παραγωγής ως αποτέλεσμα της αύξησης των τιμών των λιπασμάτων και των καυσίμων οδήγησε επίσης σε συρρίκνωση της συγκομιδής λαχανικών.

Η σημαντικότερη συμβολή στη μείωση της συνολικής παραγωγής φρούτων είναι η μείωση της παραγωγής δαμάσκηνων κατά 8,5 χιλ. τόνους (13%). Μικρότερες μειώσεις παρουσιάστηκαν στις σοδειές των βερίκοκων (8%) και των κερασιών (3,5%). Σημειώνεται ότι παράλληλα αυξήθηκε η παραγωγή αχλαδιών (2%), σμέουρων (2,3%), μήλων (5,4%), ροδάκινων και νεκταρινιών (11,4%).

Για την πλειοψηφία των λαχανικών, το 2022 παρατηρήθηκε μείωση της παραγωγής σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Ειδικότερα, παρατηρήθηκε μείωση της παραγωγής πατάτας (12%), των κρεμμυδιών (κατά 8%) και των αγγουριών (κατά 0,8%). Επισημαίνεται ότι μόνο η παραγωγή ντομάτας και λάχανου κατέγραψε ετήσια αύξηση, κατά 8,6% και 24,3% αντιστοίχως.

Table 2: Bulgaria Self-sufficiency rate in major F&V categories:

Fruits	Self-sufficiency %	Vegetables	Self-sufficiency %
Raspberries	101%	Cabbage	87%
Plums	99%	Potatoes	85%
Cherries	98%	Cucumbers	78%
Apricots	83%	Eggplants	78%
Watermelons	81%	Peppers	70%
Melons	79%	Tomatoes	67%
Strawberries	68%	Lettuce	62%
Peaches	58%	Carrots	57%
Apples	50%	Onions	52%
Pears	47%		

Source: own calculations based on MAFF and ITC data

(Πηγή: <https://www.agroberichtenbuitenland.nl>)

Με βάση τα στοιχεία που αναγράφονται σε ανωτέρω πίνακα, επισημαίνουμε ότι η Βουλγαρία διαθέτει σημαντική αυτάρκεια μόνο σε φρούτα όπως τα σμέουρα, τα δαμάσκηνα και τα κεράσια και σε λαχανικά όπως το λάχανο και οι πατάτες.

B.2 Εξέλιξη Παραγωγής

Όσον αφορά στην παραγωγή του 2023, η άνοιξη του 2023 δεν είχε ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες για την καλλιέργεια φρούτων και λαχανικών στη Βουλγαρία, καθώς τέλη Μαΐου με αρχές Ιουνίου κατεγράφησαν ασυνήθιστα χαμηλές θερμοκρασίες για την εποχή, οι οποίες δημιούργησαν παγετό σε ορισμένες περιοχές της χώρας. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία από το β/ Υπουργείο Γεωργίας, σημαντική μείωση παρατηρήθηκε στην καλλιέργεια ντοματών εκτός θερμοκηπίων (κατά 35,2%) και στις πατάτες (κατά 33,7%). Παράλληλα, κατεγράφησαν περισσότερες καλλιέργειες καρπουζιών (κατά 4,6%), φράουλας (κατά 4,3%) και ντοματών θερμοκηπίου (κατά 2,2%). Ειδικότερα σημειώνεται ότι από τις αρχές του 2023 έως την 1^η Ιουνίου τ.ε., στη Βουλγαρία παρήχθησαν κατά 5,7% περισσότερες ντομάτες και κατά 15,9% λιγότερα αγγούρια θερμοκηπίου.

Γ. ΖΗΤΗΣΗ

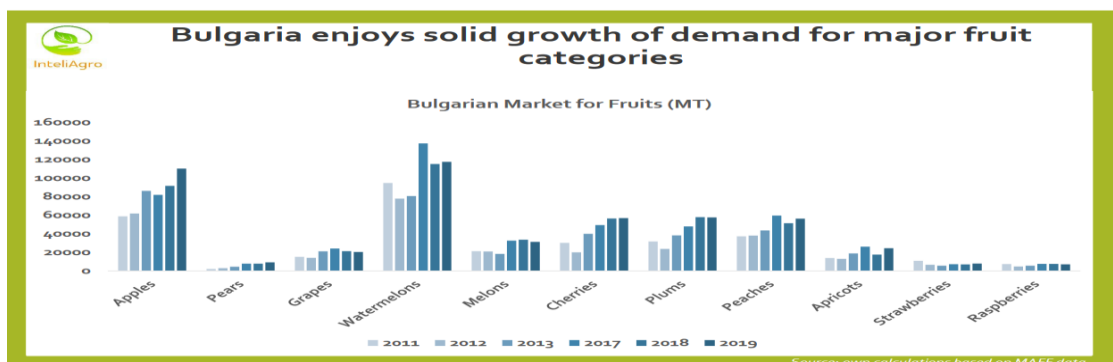
Γ.1 Μέγεθος αγοράς/ τμήματα αγοράς

Η Βουλγαρία τα τελευταία χρόνια καλύπτει ολοένα και περισσότερο τις εγχώριες ανάγκες της σε φρούτα και λαχανικά από εισαγωγές. Η Ελλάδα αποτελεί τον 2^ο σημαντικότερο προμηθευτή οπωροκηπευτικών της Βουλγαρίας παγκοσμίως μετά την Τουρκία (2021) και τον 1^ο σημαντικότερο προμηθευτή από τα κ-μ της ΕΕ.

Εισαγωγές νωπών Φρούτων και Λαχανικών στη Βουλγαρία ανά έτος (σε χιλ. τόνους)										
Έτος	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ποσότητες	333	332	412	464	503	488	572	582	579	634

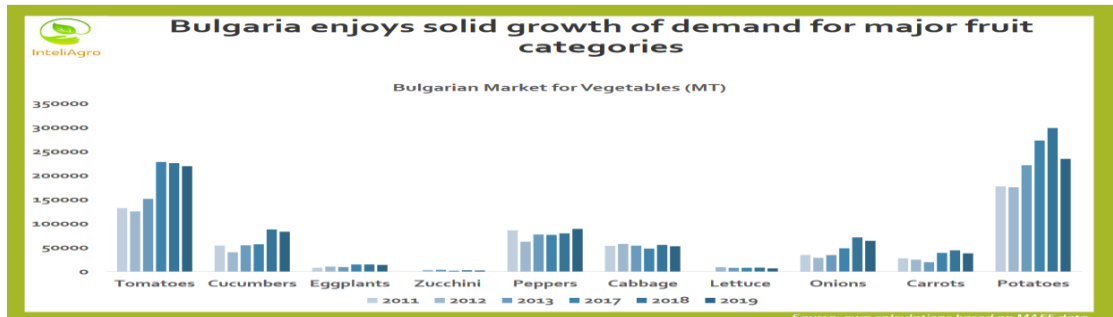
(Πηγή: <http://www.fruitandvegetablefacts.com> , επεξεργασία από Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας)

Η εγχώρια ζήτηση για διάφορες κατηγορίες οπωροκηπευτικών διπλασιάστηκε την δεκαετία 2011-2020. Η κατανάλωση των νοικοκυριών αποτελεί τον κύριο μοχλό πίσω από αυτή την αύξηση της ζήτησης, ενώ λοιποί σημαντικοί παράγοντες που έχουν συμβάλει διαχρονικά στην αύξηση της ζήτησης για φρέσκα φρούτα και λαχανικά είναι: α) οι εγχώριες και ξένες επενδύσεις σε μεγάλες μονάδες επεξεργασίας φρούτων και λαχανικών (κυρίως οπωροκηπευτικών όπως τα μήλα, τα κέρασια, τα ροδάκινα και οι ντομάτες) και β) η ραγδαία αύξηση των τουριστικών επισκέψεων αλλά και της κοινότητας εκπατριζομένων (expatriate community) κατά την προηγούμενη δεκαετία, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ως αποτέλεσμα της δραματικής αύξησης της ζήτησης για οπωροκηπευτικά προϊόντα αλλά και των περιορισμένων πλέον παραγωγικών δυνατοτήτων της Βουλγαρίας στις περισσότερες κατηγορίες αυτών των προϊόντων, η εγχώρια παραγωγή εξακολουθεί να μην μπορεί να καλύψει τη ζήτηση σε 16 από 19 εποχιακά προϊόντα (στοιχεία περιόδου 2018-2020, <https://www.agroberichtenbuitenland.nl>).

(Πηγή: <https://www.agroberichtenbuitenland.nl>)

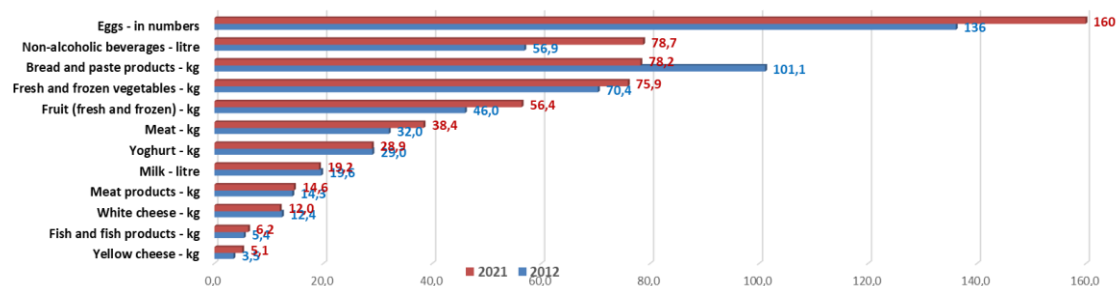

(Πηγή: <https://www.agroberichtenbuitenland.nl>)

Γ.2 Αγοραστική συμπεριφορά

Οι Βούλγαροι καταναλωτές επισκέπτονται αρκετά συχνά παντοπωλεία, μανάβικα και σούπερ μάρκετ (κατά μέσο όρο 12 επισκέψεις το μήνα). Συγκριτικά, οι καταναλωτές σε άλλες ευρωπαϊκές αγορές επισκέπτονται τα σούπερ μάρκετ κατά μέσο όρο 8 φορές το μήνα ή 1 φορά την εβδομάδα. Ποσοστό άνω του 80% των β/καταναλωτών είναι πολύ προσεκτικοί στην επιλογή του καταστήματος από το οποίο ψωνίζουν τρόφιμα, μεταξύ των οποίων και οπωροκηπευτικά προϊόντα.

Τα στοιχεία για την κατανάλωση των νοικοκυριών από το Β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI) δείχνουν ότι τα τελευταία 10 χρόνια τα νοικοκυριά αύξησαν την κατανάλωση αυγών, φρούτων και λαχανικών, αλκοολούχων και μη αλκοολούχων ποτών και κρέατος και μείωσαν την κατανάλωση ψωμιού και προϊόντων ζύμης. Η κατανάλωση όλων των άλλων ομάδων τροφίμων παραμένει αμετάβλητη (Στοιχεία ICAP CRIF).

(Στοιχεία από Μελέτη της ICAP CRIF με τίτλο: *"The FMCG Trade Sector in Bulgaria 2022: Food and Beverages"*, Μάρτιος 2023)

Σε έρευνα του οργανισμού Kantar TNS που πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με την Πρεσβεία της Ολλανδίας στη Βουλγαρία και παρουσιάστηκε τον Οκτώβριο του 2022 κατά τη διάρκεια του φόρουμ "IntelliFresh 4.0 - From the garden to the stand"¹, παρουσιάστηκαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, τα λαχανικά αγοράζονται για μαγείρεμα ή για άμεση κατανάλωση, ενώ τα πιο προτιμώμενα φρούτα από τους β/καταναλωτές είναι τα κεράσια και τα ροδάκινα και ακολουθούν οι μπανάνες και τα εσπεριδοειδή. Ακολουθούν σε προτίμηση τα μήλα και τα αχλάδια, και τα φρούτα του δάσους (π.χ. βατόμουρα - σμέουρα, μύρτιλα, αρώνια).
2. Το 22% των ερωτηθέντων στην έρευνα απάντησε ότι αγοράζει φρούτα και λαχανικά από μεγάλες αλυσίδες λιανικής. Ίδιο ποσοστό δήλωσε ότι αγοράζει φρούτα και λαχανικά από τις ανοιχτές (λαϊκές) αγορές. Το 17% των συμμετεχόντων στην έρευνα ανέφερε ότι ψωνίζει οπωροκηπευτικά από παντοπωλεία της γειτονιάς και το 15% από επώνυμα καταστήματα. Το 13% προμηθεύεται από προσωπική παραγωγή (κυρίως στη βουλγαρική ύπαιθρο) και ένα άλλο 7% αγοράζει φρούτα και λαχανικά απευθείας από τον παραγωγό.
3. Η έρευνα έδειξε επίσης ότι οι καταναλωτές επιλέγουν να αγοράζουν φρούτα και λαχανικά που καλλιεργούνται με προσοχή και σε μέρη που είναι πιο κοντά στην περιοχή προέλευσης των προϊόντων.
4. Η σχέση τιμής-ποιότητας (63%), ο εξωτερικός τύπος (55%), το άρωμα (50%) και οι πληροφορίες για την προέλευση των προϊόντων επηρεάζουν την επιλογή των φρούτων και των λαχανικών από τους β/καταναλωτές. Σημαντικοί παράγοντες είναι επίσης η αναγραφή της ημερομηνίας

---

¹ Βλέπε δημοσίευμα οικονομικής επιθεώρησης Kapital (12/10/2022) στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://www.capital.bg/biznes/zemedelie/2022/10/12/4402238_76_of_pulnoletnite_bulgari_kupuvat_pone_vednuj/ (μόνο στη βουλγαρική γλώσσα).

λήξης, αν είναι συσκευασμένα ή όχι τα προϊόντα καθώς και η δυνατότητα αγοράς μικρών ποσοτήτων.

5. Οι πελάτες επιλέγουν το μέρος για να κάνουν αγορές οπωροκηπευτικών σύμφωνα με την υγιεινή και την καθαριότητα του σημείου πώλησης (54%), την διαθεσιμότητα τοπικών (βουλγαρικών) φρούτων και λαχανικών (53%) και την ύπαρξη προσφορών (50%). Σημαντικοί παράγοντες είναι και η δυνατότητα αγοράς μεγάλης ποικιλίας προϊόντων από ένα μέρος, η ταχύτητα στη διεκπεραίωση των αγορών και η διαθεσιμότητα ικανών και εξυπηρετικών υπαλλήλων στα σημεία πωλήσεων.
6. Η επιλογή από τους β/καταναλωτές του μέρους για αγορές οπωροκηπευτικών δεν είναι μόνο θέμα τιμής ή αμεσότητας πρόσβασης. Υπάρχουν παγιωμένες αντιλήψεις μεταξύ των β/καταναλωτών, π.χ. ότι οι ανοιχτές (λαϊκές) αγορές συνδέονται με τη φρεσκάδα των φρούτων και των λαχανικών και ότι στις μεγάλες αλυσίδες λιανικής (supermarkets) υφίσταται μεγάλη ποικιλία προϊόντων και καλύτερες προσφορές.
7. Στη Βουλγαρία, ο κλάδος των οπωροκηπευτικών προϊόντων εξακολουθεί να αποτελεί «ευαίσθητο» ζήτημα και βρίσκεται διαρκώς στην επικαιρότητα. Η ασθενής εγχώρα προσφορά οδηγεί γενικά σε χαμηλό ανταγωνισμό, ο οποίος επιτρέπει στους εισαγωγείς και τους εμπόρους να επωφεληθούν από τις «επιχειρηματικές συνθήκες» και τον υψηλό πληθωρισμό.
8. Ο κλάδος "φρούτων και λαχανικών" έχει υψηλή προστιθέμενη αξία για την οικονομία και, σύμφωνα με το Β/Υπουργείο Γεωργίας, Τροφίμων και Δασών απασχολεί σημαντικό αριθμό ατόμων (περίπου 3 άτομα ανά εκτάριο απασχολούνται σε αυτόν). Την ίδια στιγμή, ωστόσο, οι παραγωγοί αγροτικών προϊόντων επιμένουν ότι ο κλάδος αυτός, όπως και ολόκληρη η αγροτική βιομηχανία της Βουλγαρίας, υποφέρει από την έλλειψη εργατικού δυναμικού εδώ και αρκετά χρόνια. Την ίδια στιγμή, η εισαγωγή εργαζομένων από το εξωτερικό (κυρίως από τρίτες χώρες) αποτελεί μια εξαιρετικά πολύπλοκη και αργή διαδικασία.

9. Η παραγωγή φρούτων και λαχανικών και η μεταποίηση τους στη Βουλγαρία συνδέονται στενά. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι τα προβλήματα στον έναν κλάδο επιδρούν και στον άλλο.

Γ.3 Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης

Η κατανάλωση εγχώριων αγροτικών προϊόντων ολοένα και βαίνει μειούμενη, κυρίως λόγω στον μειούμενο πληθυσμό της χώρας. Οι διατροφικές καταναλωτικές συνήθειες έχουν επίσης αλλάξει και η ζήτηση για προϊόντα διατροφής υψηλότερης ποιότητας αυξάνεται με σταθερό ρυθμό. Η αντικατάσταση των ανθυγιεινών ομάδων τροφίμων με υγιεινές εναλλακτικές λύσεις στη διατροφή του εγχώριου καταναλωτή έχουν μεταβάλλει τα παραγωγικά πρότυπα της χώρας.

Στο μέλλον, η κατανάλωση εγχώριων αγροτικών προϊόντων θα συνεχίσει να λειτουργεί με σκοπό τη βελτίωση του κλάδου και την οικοδόμηση γερών βάσεων για την παραγωγή τροφίμων με υψηλότερη ποιότητα. Οι παραγωγές με εξαγωγικό προσανατολισμό έχουν μπορέσει να οικοδομήσουν με επιτυχία σχέσεις αγοράς και να χρησιμοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρει το αγοραστικό κοινό της ΕΕ.

Οι πωλήσεις φρούτων και λαχανικών έχουν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης στη Βουλγαρία. Τα ιδανικά φρούτα και λαχανικά που προτιμώνται από τους β/καταναλωτές είναι τα φρέσκα (νωπά), καλής ποιότητας και εμπορικού τύπου (σε εύχρηστες συσκευασίες). Το 76% των ενηλίκων της Βουλγαρίας αγοράζουν φρούτα και λαχανικά τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, ένα μικρότερο ποσοστό το κάνει αυτό κάθε μέρα και περίπου το ένα τέταρτο μπορεί να τα παράξει από μόνο του.

Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Δ.1 Ροές εμπορίου - εμπορικό ισοζύγιο κλάδου/προϊόντος

Εισαγωγές οπωροκηπευτικών της Βουλγαρίας από ολόκληρο τον κόσμο για το έτος 2021:

Εισαγωγές φρέσκων φρούτων και λαχανικών της Βουλγαρίας από ολόκληρο τον κόσμο για το έτος 2021 (σε χιλ. τόνους)	
Σύνολο	633.613
Φρούτα	375.305
Λαχανικά	258.307
Κατηγορίες οπωροκηπευτικών	-
Μπανάνες	53.240
Ντομάτες	99.723
Πορτοκάλια	35.871
Μήλα	51.157
Καρπούζια	42.065
Μανταρίνια	41.730
Κρεμμύδια	22.055
Λεμόνια	38.656
Πιπεριές	33.162
Σταφύλια	9.085
Αγγούρια	19.507
Καρότα	16.300
Λάχανα	9.119
Αμυλούχες μπανάνες	19.779
Γκρέιπφρουτ	20.359
Αχλάδια	5.945
Κουνουπίδι / Μπρόκολο	2.305
Νεκταρίνια	7.406
Ροδάκινα	11.468
Πατζάρια	631
Μαρούλι	2.704
Ανανάς	2.776
Γογγύλια	1.134
Δαμάσκηνα	418
Κολοκύθια	8.342
Φράουλες	4.325

Αβοκάντο	2.608
Ακτινίδια	3.876
Σέλερι	543
Πεπόνια	6.476
Λοιπά φρούτα και λαχανικά	60.849

(Πηγή:

<http://www.fruitandvegetablefacts.com/sites/default/files/Factsheet%20ZUID%20OOST%20Europa%20site.pdf>)

Σημαντικότερες εισαγωγές οπωροκηπευτικών της Βουλγαρίας για το 2021 αποτελούν οι ντομάτες, οι μπανάνες, τα μήλα, τα καρπούζια και τα πορτοκάλια.

Εισαγωγές φρέσκων φρούτων και λαχανικών ανά εμπορικό εταίρο και ανά κατηγορία προϊόντος μεταξύ των ετών 2015-2021

Βουλγαρία: Εισαγωγές φρέσκων φρούτων και λαχανικών ανά εμπορικό εταίρο και ανά κατηγορία προϊόντος 2015-2021 (σε χιλ. τόνους)							
Έτος	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Σύνολο (World)	463.93	503.14	488.30	572.40	582.17	578.82	633.61
	8	4	6	6	8	6	3
ΕΕ-27	253.08	290.59	296.14	292.67	286.55	299.11	300.68
	5	9	3	8	2	2	4
Τουρκία	99.819	104.50	92.438	158.36	157.10	172.41	235.72
		8		7	2	4	5
Ελλάδα	161.62	185.89	196.01	200.78	203.53	210.02	212.70
	7	7	2	8	1	6	8
Βόρεια Μακεδονία	51.177	48.664	34.289	45.729	60.868	42.508	39.201
Ισημερινός	24.592	24.502	32.349	38.381	39.061	40.610	37.760
Πολωνία	28.715	43.422	35.087	37.208	25.312	23.342	24.098
Γερμανία	15.531	17.429	20.537	19.383	19.795	23.800	22.901
Ολλανδία	12.719	13.013	14.218	14.615	12.933	14.579	13.327
Αλβανία	16.781	15.928	15.602	14.271	15.761	10.427	9.406
Ρουμανία	2.169	3.718	2.072	1.322	1.250	6.576	8.778
Ισπανία	7.307	4.226	6.306	4.466	7.700	6.921	5.611
Ιταλία	16.442	16.215	12.922	6.867	7.354	5.312	4.467
Βέλγιο	376	826	1.930	371	217	207	882
Λοιπές χώρες	26.681	24.797	24.545	30.638	31.294	22.102	18.749

Κατηγορίες Προϊόντων	-	-	-	-	-	-	-
Ντομάτες	59.883	70.515	75.664	88.281	83.690	86.320	99.723
Μπανάνες	33.174	35.307	38.130	43.787	47.184	55.254	53.240
Καρπούζια	34.670	36.997	33.279	29.809	29.697	35.687	42.065
Μανταρίνια	23.800	28.348	27.668	34.039	35.099	34.307	41.730
Λεμόνια	21.114	23.416	23.613	33.611	28.487	32.209	38.656
Μήλα	40.220	42.822	37.784	43.046	68.047	52.933	51.157
Πορτοκάλια	34.954	38.228	32.905	41.359	32.307	36.331	35.871
Πιπεριές	26.623	23.335	22.116	28.750	26.133	25.999	33.162
Κρεμμύδια	26.267	25.907	24.574	28.869	32.662	24.005	22.055
Γκρέιπφρουτ	14.181	16.295	11.840	18.066	16.090	19.238	20.359
Αμυλούχες μπανάνες	6.674	7.092	8.691	13.219	21.927	15.712	19.779
Αγγούρια	14.838	16.152	16.718	21.392	17.475	18.977	19.507
Καρότα	15.482	17.285	15.698	18.933	17.834	17.205	16.300
Πίκλες	4.110	3.708	3.654	8.092	7.072	9.965	14.950
Ροδάκινα	11.161	15.686	20.303	17.005	15.095	12.296	11.468
Λάχανα	15.726	12.878	8.703	10.665	8.264	8.350	9.119
Σταφύλια	8.095	11.945	9.549	8.302	7.051	8.430	9.085
Λοιπά φρούτα και λαχανικά	72.967	77.230	77.416	85.183	88.065	85.605	95.386

(Στοιχεία από Eurostat, Πηγή: <http://www.fruitandvegetablefacts.com/sites/default/files/Factsheet%20UID%20OOST%20Europa%20site.pdf>)

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, το 2022, εισήχθησαν στη Βουλγαρία 393,9 χιλ. τόνοι φρέσκων φρούτων, ήτοι κατά 2,1% περισσότεροι εν σχέσει με το 2021 και 284,8 χιλ. τόνοι φρέσκων λαχανικών, ήτοι κατά 6,7% περισσότεροι εν σχέσει με το 2021. Τα προκαταρκτικά στοιχεία για το πρώτο δίμηνο του 2023 παρουσιάζουν μείωση των εισαγωγών νωπών φρούτων κατά 10,2 % σε ετήσια βάση, ανερχόμενες σε 65,8 χιλ. τόνους και αύξηση των εισαγωγών νωπών φρούτων κατά 10,2% σε ετήσια βάση κατά 5,7%, έως και 55,1 χιλ. τόνους.

Παραγωγή φρούτων στη Βουλγαρία (2022)

	2020	2021	2022	2022/2021
Σύνολο	205.579	226.118	222.177	-1,7%

Μήλα	37.874	44.030	46.403	5,4%
Αχλάδια	2.830	3.038	3.100	2%
Ροδάκινα και νεκταρίνια	20.740	21.698	24.182	11,4%
Βερίκοκα	9.516	20.701	19.040	-8%
Δαμάσκηνα	60.024	65.123	56.650	-13%
Κεράσια	52.326	52.615	53.920	2,5%
Σμέουρα	6.167	5.563	5.691	2,3%

Στοιχεία από β/Υπουργείο Γεωργίας

Όσον αφορά τα φρέσκα φρούτα, η εισαγωγή εσπεριδοειδών και μπανανών ανέρχεται σε 190,6 χιλ. τόνους (48,4% του συνόλου των εισαγωγών νωπών φρούτων για το έτος), ενώ καταγράφεται κατά 9,3% χαμηλότερη σε σχέση με το 2021.

Από τις συνολικές εισαγωγές νωπών φρούτων το 2022, 213,4 χιλ. τόνοι (54,2%) προμηθεύτηκαν από κ-μ ΕΕ και 180,6 χιλ. τόνοι από τρίτες χώρες. Οι εισαγωγές από την ΕΕ παρουσίασαν μικρή μείωση εν σχέσει με το προηγούμενο έτος (κατά 1,5%), ενώ οι εισαγωγές από τρίτες χώρες αυξήθηκαν κατά 6,6%.

Σχεδόν τα δύο τρίτα όλων των εισαγωγών νωπών φρούτων στη Βουλγαρία το 2022 προήλθαν από την Ελλάδα (39,1%) και την Τουρκία (25,2%). Σημειώνεται επίσης ότι σημαντικές είναι και οι ποσότητες που εισήλθαν στη χώρα από τη Βόρεια Μακεδονία, τον Ισημερινό, την Πολωνία.

Το μεγαλύτερο μερίδιο στην εισαγωγή νωπών φρούτων από την Ελλάδα και την Τουρκία κατά τη διάρκεια του 2022 ήταν τα εσπεριδοειδή (32,5% και 62,9% αντίστοιχα). Από τα είδη φρούτων που παράγονται στη Βουλγαρία, η σημαντικότερη εισαγωγή και από τις δύο χώρες είναι τα καρπούζια (15,1% του συνόλου των εισαγωγών και 23,8% αντίστοιχα), με τις ποσότητες από την Τουρκία να αυξάνονται κατά σχεδόν 3 φορές σε σχέση με το 2021. Στις εισαγωγές από Ελλάδα, σημαντικό μερίδιο καταλαμβάνουν τα ροδάκινα και τα νεκταρίνια (14,1%), σημειώνοντας αύξηση κατά 32,7% σε ετήσια βάση. Πάνω από το 92% όλων των εισαγωγών φρέσκων φρούτων από τη Βόρεια Μακεδονία το 2022 προέρχονται από μήλα, με την εισαγόμενη ποσότητα να αυξάνεται κατά 21,3% σε σχέση με το 2021.

Η μείωση των συνολικών εισαγωγών νωπών λαχανικών το 2022 σε σχέση με το 2021 οφείλεται κυρίως στη μείωση εισαγωγών ντομάτας (κατά 9,1, χιλ. τόνους ή 9,9%), αγγουριού (κατά 6,8 χιλ. τόνους ή 45,6%) και πιπεριάς (κατά 6,7 χιλ. τόνους ή 20,3%). Μικρότερες είναι επίσης οι εισαγόμενες ποσότητες λάχανου (9,5%), ενώ αυξήθηκαν οι εισαγωγές πατάτας, κρεμμυδιού και καρότου.

	2020	2021	2022	2022/2021
Σύνολο	651.636	690.104	629.161	-8,8%
Ντομάτες	115.790	116.418	126.455	8,6%
Πιπεριές	50.992	61.576	46.793	24%
Αγγούρια	50.202	51.414	51.025	-0,8%
Πατάτες	192.331	195.639	172.209	-12%
Λάχανο	32.060	31.818	39.551	24,3%
Κρεμμύδι	28.443	29.859	27.459	-8%

Στοιχεία από β/Υπουργείο Γεωργίας

Οι κύριοι προμηθευτές φρέσκων λαχανικών στη Βουλγαρία το 2022 ήταν η Τουρκία και η Ελλάδα (41,6% και 19,8% αντίστοιχα), ακολουθούμενοι από τη Γερμανία, τη Γαλλία, τη Βόρεια Μακεδονία και την Πολωνία.

Οι εισαγωγές από την Τουρκία για το 2022 ήταν κατά 19% χαμηλότερες από αυτές που αναφέρθηκαν το 2021. Η εισαγωγή φρέσκων λαχανικών από τη Γερμανία και την Ελλάδα μειώθηκαν επίσης αλλά σε μικρότερο βαθμό-κατά 3,4% και 3,8% αντίστοιχα.

Δ.2 Ανάλυση εξαγωγών- εισαγωγών

Η Βουλγαρία αποτελεί τα τελευταία έτη, σε απόλυτους αριθμούς, τον σημαντικότερο οικονομικό και εμπορικό εταίρο της χώρας μας στα Βαλκάνια και έναν από τους σημαντικότερους παγκοσμίως. Το γεγονός αυτό, επιβεβαιώθηκε και μέσα στο έτος 2022 με τις εξαγωγές μας προς τη Βουλγαρία να καταρρίπτουν κάθε προηγούμενο ρεκόρ και να ανέρχονται σε 4,2 δις ευρώ (2^{ος} σημαντικότερος εξαγωγικός εταίρος της Ελλάδας παγκοσμίως, πίσω από την Ιταλία) και τον συνολικό όγκο διμερούς εμπορίου να φθάνει τα 6,8 δις ευρώ.

Πίνακας : Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βουλγαρίας (2018-2022)

(ποσά σε εκ. ευρώ)	2018	2019	2020	2021	2022
Εξαγωγές αγαθών εκ. ευρώ	1.487	1.558	1.479	1.962	4.211
Εισαγωγές αγαθών εκ.	1.700	1.822	1.588	2.135	2.613

ευρώ					
Εμπορικό ισοζύγιο εκ. ευρώ	-213	-264	-109	-173	+1.597

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η Ελλάδα εξαγεί στη Βουλγαρία περίπου 2.500 βιομηχανικά και 400 αγροτικά προϊόντα. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τα αγροδιατροφικά προϊόντα, την τελευταία πενταετία έχει σημειωθεί εντυπωσιακή αύξηση των εξαγωγών μας της τάξης του 62,8%. Σημαντικές κατηγορίες εξαγόμενων τροφίμων από τα λαχανικά και φρούτα οι σημαντικότερες κατηγορίες εξαγόμενων προϊόντων μας προς τη Βουλγαρία είναι οι ελιές, οι ντομάτες και τα αγγούρια, οι μπανάνες, οι φράουλες, τα πορτοκάλια (ναβελίνες και κλημεντίνες), τα καρπούζια, τα ροδάκινα και τα νεκταρίνια (εποχιακά), ενώ σημαντική εξαγωγική άνοδο σημειώνουν τα τελευταία έτη κατηγορίες οπωροκηπευτικών όπως τα λεμόνια, τα ακτινίδια, τα βερίκοκα και τα κεράσια.

Ελληνικές Εξαγωγές Αγροδιατροφικών στη Βουλγαρία σε εκ. ευρώ (2018-2022)	
2018	279.001.164
2019	284.662.807
2020	299.352.962
2021	387.534.442
2022	444.180.468

Σημειώνεται επίσης ότι η βουλγαρική αγορά βιολογικών προϊόντων / τροφίμων αποτελεί έναν εκ των ταχύτερα αναπτυσσόμενων εγχώριων οικονομικών κλάδων κατά την τελευταία δεκαετία. Το έτος 2022 συνέχισε

να αναπτύσσεται με ετήσιο ρυθμό 3,2% σε σύγκριση με το 2021, ενώ η αξία της εκτιμάται σε περίπου 37,5 εκατ. €. Ο κύριος μοχλός πίσω από αυτήν την ανάπτυξη είναι η έντονη εστίαση των β/καταναλωτών σε έναν πιο υγιεινό τρόπο ζωής και η αντίληψη ότι τα βιολογικά προϊόντα είναι υγιεινά και υψηλότερης ποιότητας σε σύγκριση με τα συμβατικά προϊόντα. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς βιολογικών τροφίμων έχει διαδραματίσει η ραγδαία ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, η οποία ξεκίνησε την περίοδο της πανδημίας και συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς. Τα εισαγόμενα συσκευασμένα βιολογικά τρόφιμα κυριαρχούν στην εγχώρια αγορά. Μεταξύ των βιολογικών προϊόντων για τα οποία σημειώνεται αύξηση της εγχώριας ζήτησης κατά τα τελευταία έτη είναι και τα προϊόντα βιολογικής γεωργίας (βιολογικά οπωροκηπευτικά), για τα οποία η εγχώρια προσφορά αδυνατεί να καλύψει πλέον την αυξανόμενη ζήτηση. Οι μεγάλες αλυσίδες λιανικής αποτελούν τον κύριο δίαυλο “διοχέτευσης” τέτοιων προϊόντων στην εγχώρια αγορά και αντιπροσωπεύουν περίπου το 68% (2021) των πωλήσεων συσκευασμένων βιολογικών τροφίμων έναντι ποσοστού 32% (2021) των παραδοσιακών λιανοπωλητών (Πηγή: <https://apps.fas.usda.gov>).

Ελληνικές Εξαγωγές Αγροδιατροφικών Προϊόντων 2018-2022 (10 Κυριότεροι Κωδικοί CN2 , ΕΛΣΤΑΤ)					
Κωδικός CN2	2018	2019	2020	2021	2022
15. ΕΛΑΙΑ ΖΩΙΚΑ Ή ΦΥΤΙΚΑ	27.761.586	26.143.538	24.052.615	53.410.647	89.241.447
08. ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ	57.766.743	65.936.932	67.465.921	86.955.041	77.372.676
22. ΠΟΤΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ	19.264.521	18.139.607	22.958.360	35.193.563	38.661.207
07. ΛΑΧΑΝΙΚΑ ΒΡΩΣΙΜΑ	25.764.969	27.506.004	23.741.742	26.922.841	33.657.746
19. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	17.365.523	18.691.461	18.096.742	22.605.892	33.240.628
20. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ, ΚΑΡΠΩΝ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΩΝ	27.062.570	26.598.854	26.776.650	29.151.909	29.003.999
23. ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	10.579997	10.696.022	16.260.242	23.767.188	26.255.459
02. ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ, ΒΡΩΣΙΜΑ	16.495.623	13.406.092	14.327.449	15.401.142	23.736.485
03. ΨΑΡΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ, ΜΑΛΑΚΙΑ	16.127.410	17.944.409	19.668.484	21.318.914	22.723.911
04. ΓΑΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ	14.016.424	9.774.845	8.285.022	12.426.728	15.490.775

(Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ 2018-2022, διψήφιοι κωδικοί CN2, από Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας)

ΑΞΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, ΈΤΗ 2018-2022 σε εκατ. ευρώ (10 ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΚΩΔΙΚΟΙ CN8, ΕΛΣΤΑΤ)

	2018		2019		2020		2021		2022		
Ελιές	16,	3	Μπανάν	17,	3	Ελιές	15,	8	Φράουλ	16,	3
			ες			ες			ες		
Μπανάν	16,		Ελιές	15,		Μπανάν	13,		Ελιές	15,	
									Ελιές	13,	

εΣ	0		9	εΣ	3		6		5
Ντομάτες	6,4	Ντομάτες	5,9	Ντομάτες	6,3	Μπανάνες	13,8	Ντομάτες	7,5
Πορτοκάλια ναβελίνες	4,1	Πορτοκάλια ναβελίνες	4,3	Πορτοκάλια ναβελίνες	5,0	Ντομάτες	6,7	Φράουλες	5,6
Αγγούρια	3,9	Πορτοκάλια κλημεντίνες	4,0	Πορτοκάλια κλημεντίνες	4,1	Πορτοκάλια ναβελίνες	5,6	Αγγούρια	4,9
Πορτοκάλια κλημεντίνες	3,9	Φράουλες	3,4	Αγγούρια	4,1	Ροδάκινια	5,1	Ροδάκινια	4,6
Ροδάκινια	2,4	Αγγούρια	3,4	Ροδάκινια	3,4	Πορτοκάλια κλημεντίνες	4,9	Πορτοκάλια ναβελίνες	4,0
Νεκταρίνια – Μπρουνιόν	2,1	Ροδάκινια	2,4	Φράουλες	3,2	Αγγούρια	3,8	Καρπούζια	2,9
Φράουλες	1,6	Λεμόνια	1,8	Λεμόνια	3,1	Καρπούζια	2,6	Καλαμπόκι	2,9
Καρπούζια	1,6	Νεκταρίνια – Μπρουνιόν	1,6	Καρπούζια	2,1	Ακτινίδια	2,3	Νεκταρίνια – Μπρουνιόν	2,8

(Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ 2018-2022, οκταψήφιοι κωδικοί CN8, από Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας)

Δ.3 Δασμολογικό καθεστώς και μη δασμολογικά εμπόδια

Σοβαρό πρόβλημα με τις εξαγωγές μας στα οπωροκηπευτικά προϊόντα το οποίο έχει καταγγελθεί στο Γραφείο μας από την INCOFRUIT είναι η πρακτική διακίνησης από τη χώρα μας προς τη Βουλγαρία ατυποποίητων και συχνά αλλοιωμένων ή ακατάλληλων προς κατανάλωση οπωροκηπευτικών προϊόντων κατ' ευθείαν από τον αγρό, χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα (π.χ. πιστοποιητικά τυποποίησης). Συνήθως, η διακίνηση αυτή γίνεται με μικρά βανάκια ή ελαφρά φορτηγά οχήματα κάτω

των 3,5 τόνων, τα οποία εισέρχονται στην Ελλάδα από τη Βουλγαρία, αγοράζουν απευθείας από τον παραγωγό στον αγρό ή από λαϊκές αγορές στη λήξη του ωραρίου λειτουργίας τους και εν συνεχεία φορτώνουν τα ατυποποίητα προϊόντα και επιστρέφουν αυθημερόν στη Βουλγαρία. Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας έχει επανειλημμένα θέσει το φαινόμενο αυτό υπ' όψιν των αρμοδίων αρχών στα σύνορα, οι οποίες απαντούν ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να περιορισθεί, δεδομένου ότι από τις συνοριακές διαβάσεις Ελλάδος-Βουλγαρίας (κυρίως από τους μεθοριακούς σταθμούς Προμαχώνα και Εξοχής) διέρχονται καθημερινά χιλιάδες τέτοιου τύπου οχήματα οποία είναι πρακτικώς αδύνατον να ελέγχονται όλα.

Δ.4 Τελευταίες εξελίξεις εκ μέρους της β/κυβέρνησης στον τομέα των οπωροκηπευτικών

Σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του κ. Kiril Vatev, Υπουργού Γεωργίας της Βουλγαρίας, οι υπερβολικές εισαγωγές φρούτων και λαχανικών θα μειωθούν προκειμένου να τονωθεί η τοπική παραγωγή, προσθέτοντας ότι η κυβέρνηση ετοιμάζει νόμο για τη ρύθμιση του εμπορίου των οπωροκηπευτικών προϊόντων.

Σημειώνεται ότι σχεδόν το 80% των φρούτων και λαχανικών που καταναλώνονται στη Βουλγαρία είναι εισαγόμενα, καθώς και το 50% του κρέατος, γεγονός που προκαλεί τις διαμαρτυρίες των ντόπιων παραγωγών. *«Είναι παράλογο να εισάγουμε (τόσα) φρούτα και λαχανικά. Υπάρχει έλλειψη κανόνων για το εμπόριο γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Ετοιμάζουμε έναν τέτοιο νόμο (για τη ρύθμιση του εμπορίου)»*, δήλωσε ο υπουργός. Η βουλγαρική γεωργία έχει μακρά παράδοση στην καλλιέργεια φρούτων και λαχανικών λόγω των καλών εδαφών και του κλίματος, αλλά τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μεγάλη πτώση στην παραγωγή και αύξηση των εισαγωγών. Οι αγρότες απαιτούν κρατική προστασία για την τοπική παραγωγή εδώ και χρόνια, αλλά έχουν κάνει πολύ λίγα για να αναπτύξουν συνεταιρισμούς προκειμένου να προσφέρουν μεγάλες ποσότητες αγροτικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές. Οι μεγαλύτερες εισαγωγές φρούτων και λαχανικών στη Βουλγαρία είναι από την Τουρκία και την Ελλάδα. *«Χρειάζονται κανόνες για τη θέσπιση ρύθμισης των εμπορικών σχέσεων σε ολόκληρη την τροφική αλυσίδα από το χωράφι μέχρι το ράφι του καταστήματος»*, σχολιάζει ο κ. Kiril Vatev. Πρόσθεσε ότι η Βουλγαρία είναι μια από τις καλύτερες στην Ευρώπη για την ποιότητα των τροφίμων γιατί έχει τις λιγότερες καταγεγραμμένες τροφικές δηλητηριάσεις.

Στα μέσα Δεκεμβρίου, το υπουργείο Γεωργίας ανακοίνωσε ότι απέστειλε τις τροποποιήσεις του στο Στρατηγικό Σχέδιο, το οποίο δημιουργεί τους κανόνες για την απορρόφηση των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων έως το 2027, για έγκριση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission). Η συνολική επιχορήγηση της ΕΕ για τη βουλγαρική γεωργία είναι 8 δισεκατομμύρια ευρώ για τα επόμενα τέσσερα χρόνια και οι νέοι κανόνες προβλέπουν ότι η ετήσια επιδότηση για τους νέους αγρότες θα διπλασιαστεί – από 20.000 ευρώ σε 40.000 ευρώ. Το κράτος προβλέπει τη διάθεση κεφαλαίου εκκίνησης για είσοδο στον αγροτικό κλάδο 30.000 ευρώ, ενώ ταυτόχρονα, ο προϋπολογισμός για τη διατήρηση και βελτίωση της βιοποικιλότητας και των οικολογικών υποδομών μειώθηκε κατά 120 εκατ. και η χρήση φυτοφαρμάκων αυξήθηκε κατά 240 εκατ. ευρώ.

E. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

E.1 Προοπτικές ελληνικών προϊόντων

Σε σχέση με τα οπωροκηπευτικά προϊόντα, το Γραφείο μας επιθυμεί να επισημάνει «παράθυρο ευκαιρίας» που δημιουργείται για ακόμη μεγαλύτερη ενίσχυση των εξαγωγών μας τα επόμενα έτη. Ένας συνδυασμός παραγόντων που λαμβάνουν χώρα αυτήν την περίοδο σε Ελλάδα και Βουλγαρία, ενισχύει τις προοπτικές περαιτέρω εξαγωγικής διείσδυσης: 1) σημαντική μείωση της βουλγαρικής παραγωγής ή έλλειψη στην αγορά σε οπωροκηπευτικά στα οποία η χώρα μας απολαμβάνει μεγάλη παραγωγική ικανότητα (π.χ. ντομάτες, φράουλες, ακτινίδια, πιπεριές, καρπούζια, ροδάκινα), 2) συνεχιζόμενη τάση κατά τα τελευταία έτη η Βουλγαρία να καλύπτει ολοένα και περισσότερο τις εγχώριες ανάγκες της σε φρούτα και λαχανικά από εισαγωγές, 3) οι κύριοι ανταγωνιστές μας στα οπωροκηπευτικά (Τουρκία, Σερβία, Βόρεια Μακεδονία, Ιταλία, Ισπανία) έχουν ανταγωνιστικό μειονέκτημα σε σχέση με την Ελλάδα, τόσο σε επίπεδο ποιότητας των προϊόντων όσο και σε επίπεδο δυσκολίας πρόσβασης στην αγορά της Βουλγαρίας (κυρίως τα τελευταία έτη λόγω δυσχερειών και στρεβλώσεων στη λειτουργία της διεθνούς εφοδιαστικής αλυσίδας). Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα οπωροκηπευτικά προέλευσης Τουρκίας, Σερβίας ή/και Βόρειας Μακεδονίας, έχουν συχνά «κατηγορηθεί» στη Βουλγαρία για υψηλές συγκεντρώσεις σε φυτοπροστατευτικές ουσίες, στο πλαίσιο διενέργειας εγχώριων ελέγχων υπολειμματικότητας φυτοπροστατευτικών ουσιών (οι οποίοι είναι υποχρεωτικοί στη Βουλγαρία για οπωροκηπευτικά προϊόντα μη-κοινοτικής προέλευσης τα οποία εισέρχονται σε κοινοτικό έδαφος) και 4) σημαντικός παράγοντας που δύναται να ενισχύσει περαιτέρω τον όγκο εξαγωγών μας σε οπωροκηπευτικά στη Βουλγαρία είναι η εγγύτητα στη Βουλγαρία της πλούσιας σε παραγωγή και σε ποιότητα οπωροκηπευτικών περιοχής της Βορείου Ελλάδος, η οποία ενισχύεται έτι περαιτέρω από τη λειτουργία από το έτος 2021 κι έπειτα του πρώτου “Dry Port” του “Όργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης Α.Ε.” (ΟΛΘ Α.Ε.) στη Σόφια, δηλαδή ενός τερματικού σταθμού αποθήκευσης και διαχείρισης φορτίων στην περιοχή Iliyantsi, προάστιο της Σόφιας. Η απευθείας σιδηροδρομική σύνδεσή του “Dry Port” με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης, παρέχει τη δυνατότητα μεταφοράς μεγαλύτερου όγκου οπωροκηπευτικών προϊόντων από τη Βόρεια Ελλάδα προς τη Βουλγαρία σε συνθήκες μειωμένου χρόνου και κόστους διαμετακόμισης. Ήδη πραγματοποιούνται τακτικά (εβδομαδιαία) δρομολόγια μεταξύ του λιμανιού της Θεσσαλονίκης και του dry port της

Σόφιας, σε συγκεκριμένες μέρες και ώρες ενώ ο σχεδιασμός του ΟΛΘ Α.Ε. είναι να πυκνώσουν τα δρομολόγια τα επόμενα χρόνια.

Ε.1.1. Δράσεις εξωστρέφειας για την προώθηση συνεργασίας στον τομέα των οπωροκηπευτικών μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας-συμμετοχή Βούλγαρων επαγγελματιών του κλάδου στην έκθεση «FRESKON».

Η «FRESKON» αποτελεί μια από τις σημαντικότερες Διεθνείς Εκθέσεις φρούτων και λαχανικών στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη περιφέρεια Νοτιοανατολικής Ευρώπης, φιλοξενώντας σε ετήσια βάση τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου των οπωροκηπευτικών από την Ελλάδα και το εξωτερικό (ως εκθέτες και ως επισκέπτες), οι οποίες έχουν την ευκαιρία να προβάλλουν σε ένα ιδανικό περιβάλλον, με επισκέπτες και δυνητικούς αγοραστές από ολόκληρο τον κόσμο, τις τελευταίες καινοτομίες τους, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους. Η Έκθεση αυτή, έχει καθιερωθεί τα τελευταία έτη ως η σημαντικότερη συνάντηση μεταξύ παραγωγών και ομίλων του διεθνούς λιανεμπορίου, αλλά και εγχώριων και ξένων διακινητών οπωροκηπευτικών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η «FRESKON» έχει ως ειδικότερο στόχο την ανάδειξη των εξαιρετικών φρέσκων οπωροκηπευτικών προϊόντων της χώρας μας, την ανάπτυξη του εμπορίου και των εξαγωγών τους και τη διεύρυνση διεθνών συνεργασιών του κλάδου, μέσα από μια ποιοτική εκθεσιακή διοργάνωση με στοχευμένο πρόγραμμα «B2B συναντήσεων», διεθνή συνέδρια, παράλληλων εκδηλώσεων και παρουσιάσεων καινοτόμων προϊόντων. Συμμετείχε το 2023 μεγάλος αριθμός Συνεταιρισμών, παραγωγών, χονδρεμπόρων φρούτων και λαχανικών, εισαγωγέων / εξαγωγέων, εμπόρων λιανικής – ελληνικών και αλλοδαπών αλυσίδων Super-Markets, εταιρειών logistics, εταιρειών συμβούλων και εταιρειών πιστοποίησης γεωργικών προϊόντων².

Στη φετινή διοργάνωση ειδικότερα, ξεχώρισαν το Διεθνές Συνέδριο που ήταν αφιερωμένο στα εσπεριδοειδή, το πρόγραμμα “Hosted Buyers” από 40 χώρες και η στοχευμένη ενότητα για τη δικτύωση των παραγωγών με τα σούπερ μάρκετ (πλατφόρμα επιχειρηματικών συναντήσεων “FreshCon Market”). Στο Διεθνές Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στις 23/04 τ.ε., παρουσιάσθηκαν οι σημαντικότερες εξελίξεις του κλάδου των εσπεριδοειδών και τοποθετήθηκαν εξειδικευμένοι ομιλητές από την Ελλάδα και το εξωτερικό γύρω από επίκαιρα ζητήματα, όπως οι διάφορες ποικιλίες οπωροκηπευτικών, οι ασθένειες, οι καλλιεργητικές πρακτικές, η

² Σύμφωνα με στοιχεία τα οποία παρουσίασε στους εκπροσώπους των ΜΜΕ της χώρας μας ο ο Πρόεδρος της ΔΕΘ-HELEXPO, κ. Αναστάσιος Τζήκας, η φετινή «FRESKON», προσέλκυσε αριθμό 217 εκθετών από 12 χώρες και 190 ξένων εμπορικών επισκεπτών από 34 χώρες.

διατηρησιμότητα των καλλιεργειών, οι τύποι συσκευασίας και η καταναλωτική συμπεριφορά. Στόχος του Συνεδρίου, πέραν της ενημέρωσης, υπήρξε η διαμόρφωση ενός πλαισίου ευρύτερης συνεργασίας του ευρωπαϊκού κλάδου των εσπεριδοειδών. Η πρωτοβουλία "FreshCon Market", την οποία συν-διοργάνωσαν η ΔΕΘ-HELEXPO για έβδομο συνεχόμενο έτος σε συνεργασία με το περιοδικό «Φρουτονέα», αποτέλεσε από τις 24 έως τις 25 Απριλίου τ.ε. την πλατφόρμα επικοινωνίας μεταξύ εγχώριων και αλλοδαπών αλυσίδων Super-Markets, με στόχο τη σύνδεση της παραγωγής φρούτων και λαχανικών με το λιανεμπόριο. Οι λιανεμπορικές αλυσίδες που είχαν δηλώσει συμμετοχή προέρχονταν από διάφορες χώρες (μεταξύ των οποίων και η Βουλγαρία), οι οποίες ήρθαν σε επαφή με τους επαγγελματίες του αγροτικού κλάδου από όλη την Ελλάδα, σε ένα ιδανικό πλαίσιο δικτύωσης με σκοπό τη σύναψη εμπορικών συμφωνιών.

Γραφείο μας οργάνωσε, συνόδευσε και ήταν παρών στις επιχειρηματικές συναντήσεις της βουλγαρικής αντιπροσωπείας (αγοραστές αλυσίδων υπεραγορών-super markets, ιδιοκτήτες και έμποροι επιχειρήσεων λιανικής στις κεντρικές υπαίθριες αγορές της Βουλγαρίας, διανεμητές καθώς και χονδρέμποροι οπωροκηπευτικών σε ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή πρωτεύουσας Σόφιας κ.ο.κ), προκειμένου βολιδοσκοπηθούν οι νεώτερες τάσεις στη Βουλγαρική αγορά φρούτων και λαχανικών και οι προοπτικές περαιτέρω διείσδυσης της ελληνικής παραγωγής. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε-εκτός των B2B συναντήσεων-και στην ενημέρωση του έλληνα παραγωγού για την κατάσταση αλλά και τις ιδιαιτερότητες της β/αγοράς, μέσω ειδικής παρουσίασης που έγινε από το Γραφείο μας, στα πλαίσια της FRESKON 2023.